

Anotace

Sophia Moesch: Augustine and the Art of Ruling in the Carolingian Imperial Period

Political Discourse in Alcuin of York and Hincmar of Rheims

London – New York, Routledge 2020. 206 s.

Sophia Moeschová ve své knize, která je upravenou verzí její disertační práce, zkoumá vliv Augustinova spisu *De civitate dei* na politické myšlení v karolinské době.¹ Autorka tak činí metodou diachronní komparace, pro kterou si zvolila matérii dopisů Alkuina z Yorku a dopisů a spisů Hinkmara z Remeše – především *Expositiones ad Carolum regem pro Ecclesiae libertatum defensione* a *De regis persona et regio ministerio ad Carolum Calvum regem*.

Společným jmenovatelem, který umožňuje jistý diachronní přístup, je především úzká vazba těchto dvou karolinských intelektuálů na osoby panovníků – tedy Alkuina na Karla Velikého a Hinkmara na Karla Holého. Tento výběr sám o sobě ukazuje, že předkládaná studie si nečiní nárok podat komplexní pohled na problematiku recepce Augustinova politického myšlení v karolinské době. Autorčíným záměrem je spíše na dvou případových studiích ukázat, jakým způsobem mohl být spis *De civitate dei* v karolinském světě čten a vykládán.

Pro svou práci autorka zvolila „filologicko-historický“ přístup (s odkazem zejména na E. Auerbacha), jehož cílem má být diskurzivní analýza textu. V praxi pak autorka, jak sama uvádí, jednak hledala za pomoci eMGH a *Patologia Latina Database* explicitní zmínky vycházející z *De civitate dei*, jednak se snažila nalézt nosné implicitní odkazy na Augustinovy myšlenky. Kniha je členěna na tři hlavní části, přičemž první je věnována Augustinovi a jeho dílu a v dalších dvou je rozebrán Augustinův vliv na Alkuina a Hinkmara.

1 Politické myšlení karolinského univerza je v Čechách doposud spíše opomíjené téma. K politickému myšlení franského světa se v českém prostředí uceleně vyjádřil zejm. Müller, I., *Barbarská království (500–750)*. In: Herold, V. – Müller, I. – Havlíček, A. (ed.), *Dějiny politického myšlení*. Díl II/1: Politické myšlení raného křesťanství a středověku. Praha, OIKOYMENH 2011, s. 123–154; Müller, I., *Počátky politického myšlení na Západě (750–1050)*. In: tamtéž, s. 308–403. Oba příspěvky jsou však z hlediska postulovaných názorů značně zastaralé a záležitosti, které se jeví dnešnímu bádání jako značně ambivalentní, jsou předkládány ve zploštělé jednostranné podobě (viz např. otázka původu moci germánských králů, problematika vzniku a podstaty feudalismu či interpretace jednotlivých událostí, jako je tomu v případě popisu nástupu Karlovců). Krom toho texty obsahují řadu interpretačních chyb. K politickému myšlení Hinkmara z Remeše se nedávno inovativně vyjádřil V. Drška. Viz Drška, V., *Hincmar z Remeše (806–882): Tři hvězdné okamžiky franského preláta*. In: Bárta, M. – Kovář, M. a kol., *Lidé a dějiny. K roli osobnosti v historii v multidisciplinární perspektivě*. Praha, Academia 2017, s. 129–146.

Na celé monografii je třeba kladně hodnotit zejména citlivou práci s prameny, pro kterou se zvolená metoda ukázala jako vhodná. Autorka tak dokázala velmi podrobně představit, jak každý z obou autorů přistoupil k Augustinovu odkazu svým vlastním způsobem – Alkuin a Hinkmar tedy Augustinovo dílo pouze nepřevzali, ale upravili ho podle potřeb své doby. Závěry týkající se adaptace *De civitate dei* do politických, etických a teologických rámců obou autorů jsou jednoznačně přínosné, avšak práci by bývala prospěla samostatná pasáž věnovaná diachronní komparaci. Právě proklamovaná komparace byla v díle spíše zredukována na jisté porovnání dvou autorů, jejich přístupu a doby, ve které žili, a to bez zásadního závěru a bez stanovení pevnějších zásad komparativní metody. Přitom systematicky vedená komparace by nepochybně byla zásadním přínosem a umožnila by snadno navázat dalším badatelům, například v možnostech širšího zobecnění či v tvorbě typologizačních rámců. Je tedy velká škoda, že tento cíl nebyl odpovídajícím způsobem naplněn.

Po obsahové stránce sice autorka věnovala náležitý prostor analýze podoby vztahu mezi církví a státem, jistým nedostatkem práce je však absence obecnějšího zasazení smýšlení Alkuina i Hinkmara do vývoje mentality, která stála v pozadí politických událostí vlády Karla Velikého a Karla Holého. Výjimku, která zároveň ukazuje, o co je práce v jiných částech ochuzena, představuje například pasáž věnovaná Gotšalkovi. Celkově studie, ač pojednává primárně o dějinách politického myšlení, postrádá jistý cit pro historický vývoj. To lze pozorovat například již v úvodu, kde se autorka otázkou utváření středověké státnosti zabývala spíše z nutnosti, což se pak odrazilo i v následujících kapitolách, ve kterých sice popisuje, jak Alkuin a Hinkmar uvažovali o „státu“ a panovníkovi, historická dimenze této reflexe však schází. Přitom právě spisy Hinkmara z Remeše sepsané v krizových dobách franské říše poodkrývají myšlenkový svět franských elit a představují zásadní pramen pro poznání možného utváření středověké státnosti. Vytknout by se též daly drobné chyby v poznámkovém aparátu a seznamech literatury. Ty jsou uvedeny za každou kapitolou, což může do jisté míry též zakrývat to, že autorka pracuje s poměrně úzkým okruhem badatelů a relevantní literatury. Ačkoliv je publikace nepochybně přínosná, jedná se spíše o prolegomena, která však budou jistě nápomocná pro další studium.

Martin Šenk

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha
martin.senk@ff.cuni.cz